

PÖSA ZOLTÁN

Minden szavamban ketten létezőnk

– Milyen igazat szolt az édesapám a falak nélküli börtön méltóságának fogyatkozásáról! Nevelőapám úgy tíz napig ünnepélyesen várta a pribékek érkezését, anyám még büszke is volt rá. Aztán (a várakozás és a bizonytalanság nagy rima, nagy kerítő) a büszkeség elszállt, a csengőfrász megmaradt. A hatalom tudta, hogyan puhíthatja meg azokat, akik nem férnek el a börtönökben, meg akiken keresztül a „nemzetköz” előtt is bizonyítani lehet, hogy itt, kérem, nincs ám diktatúra. A leghatásosabb eszköz a következetlenség. Letartóztattak szép számmal olyan embereket is, akiknek jóval kevesebb köze volt 1956-hoz, mint apámnak. Így hát joggal őrlődött-bucsálódott, a megtorlást szinte már áhítva.

1957. január legvégén kapott egy hivatalos idézést az egyetemről, berendelték a dékániára. „Na, most végre eldől a sorsom – hajtogatta. – Legalább közlik végre, mire számíthatok. Nincs rosszabb, mint a bizonytalanság.” Esküszöm, megkönnyebbülten távozott, gyalog baktatott az egyetemre, a villamosok még alig jártak. Szorongva tért vissza: „Csak egy szótárt keresett rajta az a szemét Sulán, a sztalinista nyelvész... S közölte: Boharevszky elvtárs, február elején kezdődik a tanév. Úgy tűnik, egyelőre dolgozhat. Majd meglátjuk...” „Akkor neked már megbocsájtottak” – örvendezett anyám. Apám rosszkedvűen csóválta a fejét: „Egyáltalán nem biztos. Ezt szándékosan csinálják velünk. Semmi biztosíték nincs arra, hogy nem kapok újabb behívókat, felszólításokat. Azt remélik, az ellentétes érzelme hullámok megtörnek bennünket, s a végén mindenre hajlandóak leszünk.” „Minek is tovább ellenállni!” – legyintett borzasztó csüggedten anyám. „Nem addig van az – mondta apám. – A munkát hajlandó leszek újratekdeni, de a pártjukba nem lépek be, akármi is lesz.” „Oda én sem” – mondta az anyám. Ám ezzel a nappal elmúlt az ellenállás szent pátosza. Rosszkedvű fásultság ült ránk. Még aznap mindenki visszaköltözött a sötét hallból az eredeti helyére. Ekkor köszön-

tott be a családukba a „rettegés az egzisztenciáért” periódus, amely mind a mai napig tart.

De hadd térjek át egy pillanatra szegedi édesapám sorsára. Ő még nagyobb bűnös volt a debreceni szüleimnél, csak a szerencséje is nagyobb volt, ha szerencsének nevezhetjük a diktatórikus hatalommal kialakult esélyt az életre, ami aztán egy életen át nyomasztja az embert. Már azért is lelkifurdalást érzett, amiért saját bevallása szerint maga is elhitte, hogy semmit sem tett, vagy legalábbis jelentéktelen, bagatell ügyek részese volt csupán. Bedécs Lajos a hosszú ideig dicsőített eszmei baloldaliságból is kiábrándulva vált a szegedi egyetem forradalmi főmuftijává, a bebörtönzött Baróti Dezső jobbkezevé. Mellette vonult azon a tüntetésen, amelyről a szegediek állítják, hogy valamivel előbb kezdtek, mint mi (én aztán tényleg véletlenül voltam ott nyolcéves fejjel), de tény, hogy a debreceni felkelés valóban fél órával korábban kezdődött. Teljesen lényegtelen, az biztos, hogy édesapám (ahogy az anyám, a nevelőapám, és mi ketten az öcskössel is) azok között volt(unk), akik elkezdtek a forradalmat. Sőt, az édesapám volt az, aki nem engedte Barótit elszökni a hősi piederstárlól. Dezső bácsinak először nem akaró-dzott vezetni az egyetemiek menetét, apám és egy hallgató fogták közre. Apám vitte először a lyukas zászlót, aztán a hallgatója felváltotta. Baróti után beszédet mondott ő is az erkélyről. A forradalom utolsó napjáig a csúf szegedi egyetem épületében lakott, ki sem mozdult onnan, csak tüntetés céljából... Ott is maradt az oroszok bevonulása után, a pufajkás karhatalmisták, a kádárkutyák terrorjának évadján is, hogy úgymond, ne otthonról vigyék el, ne keveredjen bele a család. Elismerem, ez olyan Bedécs Csabára haza-zó naivitás atyám részéről. Nem valószínű, hogy ezzel megvédhette volna a familiát a zaklatástól. Az viszont menlevelet adott mindnyájuknak, hogy az atyám új apósát kiválasztotta a kádári hatalom helyi apparátusa az egyik '56-os vérbíróság elnöki posztjára. Csiki Áron bácsi nagyszájú, ha nem is nyilas, de nyíltan németbarát, tartalékosból aktivált főhadnagy, civilben büntetőjogász volt, aki 1945-ben villámgyorsan belépett a kommunista pártba, s az ötvenes éveket tyúkpörök, szabálysértési ügyek előadójaként „bekel- kelte ki” a háttérben. Így a kádári fogalmak szerint „tisztakezü emberként”, valójában vérkonformistaként szükségképpen került már '56 novemberének legvégén e magas és szégyenteljes posztra. Még a ki-nevezése napjának estéjén megkereste apámat a tan-

Az írás a tavaly decemberben közölt elbeszélés második, befejező része

széken, és felszólította: térjen meg nyugodtan a fészekbe. „Elvállaltam ezt a bábszerepet, na, nem azért, hogy téged mentselek, hanem a lányomért és a lányodért” – dörögte Áron bátyánk, aki aztán szabályosan hazalopta és a családjuk előtt megsemmisítette a teljes dossziét.

Nos, hát így válhatott dr. Bedécs Lajos, Shakespeare korának és Babits Mihály lírájának elkötelezett kutatója, felvidéki hétszilvafás nemesi sarjadék saját, választott új családjának lekötözött foglyává. Kutycsücsök hiteles másolata, amely szerint a nemességét részben a Zemplén megyei Pósfalván, részben a gömöri Nemesradnóton élő családjuk 1666. október 16-án *a török elleni vitézségért* kapta Lipót császártól, ott függ a Kazinczy utcai, gigászi nagy lakás könyvtári részlegének falán. Kék pajzsban fekete medve, felemelt jobbában három búzakalászt tart, a sisakdíszre növekvő, nyakán átlótt szarvas, színe: kék-arany-vere-ezüst. A lakásból az ő édesanyjának, Bedécs nagymamának el kellett költöznie. Nagyanyám 1958 óta albérletben élt a nővérel Debrecenben, míg tavaly be nem fogadta őket a berekfürdői református szeretetotthon. Eközben apámnak anyósán és apósán kívül új feleségének nagynénikéjét, a hárpiamodorú tántit is el kellett viselnie.

A kisebbségek bajokat, valljuk be, egyik apám és az anyám sem úszta meg. Bedécs Lajosnak 1957-ben át kellett csúsznia a József Attila Tudományegyetemről a szegedi tanárképző főiskolára, s addig kellett ott gubbasztania, amíg az ottani, Pestről delegált szellemi pufajkás, Király István tanár úr, a neves Ady-kutató vérszomja kielégülésével vissza nem tért a magyar megalopoliszba. Azóta édesapámat ugyan nem piszkálják, ám mondva csinált okokkal többször is visszadobta a Tudományos Minősítő Bizottság a *Valóban elefántcsonttoronyba zárkózott-e Babits?* című kandidátusi disszertációját. Az utolsó elutasítás után jóakarói a fülébe súgták: ha nem akar újra és újra megalázó helyzetekbe kerülni, hagyja ezt a témát, ami most kiváltképpen nem aktuális. Nála egyébként sem fogja senki hiányolni a tudományos munkát; ha nem ugrál többet, meghúzódhat a világirodalmi tanszéken címzetes docensként a nyugdíjazásig. Azóta egyre depressziósabban vegetál, csak a diákjai között, az előadásain villanyozódik föl. Történt mindez ugyanabban az esztendőben, amikor anyám és nevelőapám Debrecenben már-már föllélegeztek. Apám dolgait nyíltan senki sem piszkálta, de az ő kandidátusi disszertációjának elfogadását is

mind a mai napig késleltetik, pedig immár hét esztendeje, 1960 januárjában elkészült. Amikor éppen néhány hete reklamált a fölfelé buktatott sztalinista professzor utódjánál, az új tanszékvezető annyit felelt: „Látod, Lajoskám, kár volt az ellenforradalomban annyit hepciáskodnod. No persze, ki tudja, hányadszor, de elismétlem: ha mégis belépsz a pártba, talán egészen másként kezelnek majd a pestiek is. Én magam ajánllak, ha kötélnek állsz. Én persze ilyet nem mondtam ám, ha bárki is rákérdezne, letagadom, úgyhogy annyit tegyél meg legalább a saját érdekében, hogy erről a beszélgetésről hallgatsz.”

Anyám is megkapta a magáét, pedig először úgy tűnt, kifogott Herskovics professzor személyében egy nagystílusú kádárista tudós-funkcit. Még 1964-ben is több ízben kapott prémiumot, míg aztán egy kései estén Herskovics be nem hívta fényűzőn berendezett irodájába, s arról kezdett povedálni, hogy nagyon meg van elégedve anyám szorgalmával, a hozzáállásával. Semmi akadályja nincs annak, hogy akár a doktori disszertációját is megírja, bár ugye voltak azok a bizonyos dolgok, amiket most már, az amesztia után akár el is lehetne felejteni. „Mi lenne, ha kölcsönösen segítenék egymásnak?” – mosolyodott el a nyájas, nagydarab, seggig érő homlokú, felvilágosult bolsevik tudós. „Én, ha kell, akár segítek magának megírni a doktori dolgozatát is, bár nem hinném, hogy rászorulna. Ennél sokkal fontosabb, hogy ha én beleteszem a kezem a folyamatokba, az elfogadással nem lesz semmi baj. Sőt, a férjének is tudok segíteni. Mi a fenének kell ragaszkodnia az orosz intézetnek ahhoz a fránya vörös könyvhöz?” – újra elnevette magát, aztán elkomolyodott. „Ám arra kérem cserébe önt, hogy úgy mondjam, avasson be kicsit az intézet hétköznapijaiba. Mesélgesen arról is persze, ki hogyan reagál az intézkedéseimre, hogyan viszonyul hozzám. Legyen az első számú bizalmasom. Egy efféle barátira minden főnöknek szüksége van a népi demokráciában is. Én pedig ígérem, senkire nézve nem lesznek semmi következményei az öntől kapott esetleges negatív információknak. A munkámat viszont ezzel nagyon is megkönnyíti...” Anyám elvörösödött, egy pillanatra megsédült, aztán nyomban tudta, mit kell válaszolnia: „Megtisztelő a professzor úr bizalma, de úgy érzem, én erre a feladatra alkalmatlan vagyok, ugye nem haragszik?” „Semmi baj” – vágta el anyám mentegetőzésének hajszálvékony fonálát rideg udvariassággal Herskovics, ám ettől kezdve mindenbe belekötött. Anyám szerinte

túl közvetlen hangnemet enged meg magának a diákokkal, meg aztán régen meg kellett volna írnia már a doktori disszertációját. Egy kerek év alatt sikerült kipiszkálnia őt a tanszékről... A kis '56-os R. András, a rektor mentette meg. Ugye, minden nem idegen nyelv szakos hallgatónak kötelező négy féléven át orosz, négy féléven át pedig német, francia vagy angol nyelvi, úgynevezett lektori órákon részt vennie, majd záróvizsgát tennie, ami ha jelesre vagy négyesre sikerül, egyenrangú a középfokú TIT-nyelvvizsgálóval, a közepes és az elégséges pedig az alapfokúval. Nos, anyám annak a nyelvi lektorátusi csoportnak lett a vezetője, amely ezt a procedúrát lefolytatja. Kényelmes állás, de az úgynevezett lektorátus nyelvtanárai tudományos értelemben karanténba vannak csukva, afféle káderpihentetőbe, elzárva a tudományos fejlődés és a továbblépés minden lehetőségétől. Ám azt kiváltképpen becsülöm a szüleimben, hogy anyám, apám és a nevelőapám is kifogástalanul látják el a munkájukat, mint aszerű tanárnak, élő legendának számítanak. Tudják, hogy a diákok nem ihatják meg a levét annak, hogy őket félreállította a hatalom. Vallják Kosztolányi *Tanár az én apám!* című versével: „Az én édesapám az emberek apja / s én az emberek testvére vagyok.”

Nos, ezek után ne csodálkozz, hogy amint megkaptam a maximális pontszámmal abszolált vizsgáim után a hivatalos értesítést arról, hogy felvételt nyertem orosz–német szakra, nyomban kiborultam. Az, amit az elnyomók nyelvéről és kultúrájáról elmondtam a megismerkedésünk alkalmából annak a dinka Dóranak, kamu. Annyira én sem vagyok hülye, hogy ne tudnám: Tolsztoj, Dosztojevszkij, Csehov nyelvét megtanulni megtiszteltetés lenne. Ám attól teljesen kiborultam, amikor rájöttem, hogy négy éven át két nyelv szakosként szótározhatok reggel, szavakat biflázhatok délben, szövegeket fordíthatok este. Az irodalom szinte teljesen kimarad az életemből öt éven át. Úristen, öt év iszonyatosan nagy idő. Németül anyanyelvi szinten tudok, az nem okoz gondot, az orosz tudásom viszont átlagos. Így hát beadtam egy kérvényt, azt hangsúlyozva, hogy nem élhetek a magyar irodalom nélkül, megjelent már jó pár szorongásos és szerelmes versem is nyomtatásban. Anyámékat kész helyzet elé állítottam: vagy szereznek nekem egy diliflepnit is kérvényem nyomtatékosításához, vagy végleg otthagynom az egyetememet. No, ezt a papírt egy egyetemi oktatónak megszerezni nem gond, apám egyik tanítványa az egyetemi kli-

nika elmeosztályát vezető főorvos leánya volt, és az apuka írt egy gyönyörű igazolást arról, hogy hiszteroid infantilis pszichopata vagyok, suicid hajlamú költőpalánta, az irodalom szerelmese, aki beleőrül abba, ha elzárják a magyar kultúrától. Az öngyilkosság veszélye is fennáll nálam. Így kezddhettem el a tanulmányaimat magyar–német szakon. Ám a verseim közlése azóta gellert kapott. Hiába írt hozzájuk ajánlást Obersovszky után a második felfedezőm, Debrecen élő legendája, a Nyugat harmadik nemzedékének prominense, Kiss Tamás bácsi, minden kéziratot visszakapok. A versrovat vezetője egy ízben behívott az Alföld szerkesztőségébe, és elmondta: szépek, kiforrottak a verseim. Ám a filozofikus opusaim túlságosan keresztények, hemzsegnek a bibliai utalásoktól. A hazafias költeményeim irredenták, tele trianoni utalásokkal. A versprózám pedig túl sokat foglalkozom 1956-tal. Hozzak olyan szorongásos vagy szerelmes verseket, amelyek korábban megjelentek tőlem Debrecenben és máshol, azokkal nincs semmi baj...

– Hát akkor mi a fene bajod van? S. szerkesztő bácsi elmondta, mit kell tenned.

– Nem érted, drága? Miféle világ az, amely ugyan már nem a személyi kultuszra épül, csak éppen az a három téma tabu, ami a hiteles magyarországi gondolkodó számára a legfontosabb: Isten, Nagymagyarország és a forradalom? Ha ezekről hallgatni kell, akkor mindek ez az egész? Akár öngyilkos is lehet, aki komolyan veszi a százkulacsos vezér, a nyájasan kacsingató gyilkos képmutató frázisait, aki szemrebenés nélkül kijelenti, hogy „aki nincs ellenünk, az velünk van”, miközben gyerekeket is kivégeztetett.

– Erre nincs semmi bizonyíték – vág közbe sápadtan Judit. – Nem kell mindent Amerika Hangjának sem elhinni.

– A Szabad Európának, kisfiam – vág vissza Csaba. – Ott mondták be, hogy 1963-ig legalább négyszáz embert megöltek, köztük olyanokat is, akik a forradalom alatt még kiskorúak voltak. Egy bizonyos Mansfeld Péter nevű Széna téri srácot úgy végezték ki, hogy megvárták, amíg betölti a tizennyolcadik életévét, pedig az „elkövetéskor” még kiskorú volt, és soha nem harcolt fegyverrel. Ez a jogsértés csimborasszója. Ezek a dolgok igenis belenyúlnak a jelenbe, el is magyarázom, hogyan. Ne félj, nem kell meghallgatnod az elméletemet a jelenlegi alkotmányos diktatúráról, amely lényegében a Rákosi-fasizmus meghosszabbítása.

– Dehogynem – neveti el magát Judit. – Hiszen már el is mondtad, s nem is tudom, hányadszorra. Értem én ám a gyönyörű példázatot. Az én szüleim a tieddel ellentétben megalkuvó senkiházik, megtagdák a forradalmat. Akár tetszik ez neked, akár nem, hálás vagyok nekik, mert értünk, a gyerekeikért tették, amit tettek. Tudod mit, szerintem a te szüleid is jobban tették volna, ha belépnek a pártba. Mit számít az a vörös könyv, ha neki köszönhetően a szeretteik nyugodtan, neurózis nélkül élhetnek, és nem váltunk olyan pszichopatává, mint te. Ti igenis a hazaszeretet és a hűség ürügyén ástok *árkot* a magyar emberek közé.

– Én pedig igenis azért vagyok büszke anyámra, édesapámra és a nevelőapámra is, mert nem tagadták meg önmagukat, s nem váltak nemzetárulóvá. Egy értelmiséginek tudnia kell, hogy 1956 után hiteles embernek nem lehet köze a kommunista hatalomhoz. Azok után, hogy a kommunisták az orrunk előtt tesszik országnyi internálótáborra hazánkat, egy tanult ember nem mondhat olyat, hogy ő bizony nem tud semmit az oroszok és a muszkavezetők bűneiről. Tetszik, nem tetszik: az a bizonyos vörös könyv, valamint a munkásör egyenruha és a besúgóvá válás is azt jelképezi, hogy eszmei közösséget vállalnak azokkal, akik vérbe fojtották az 1956-os népfelkelést, a nép forradalmát. Maguk is muszkavezetővé lesznek.

Nem ástunk mi ki semmiféle árkot. A valóság az, hogy 1956. október 23. után törésvonal támadt a gerinces magyar emberek és a megalkuvók között. S ennek az ároknak vagy törésvonalnak, amely világosan jelzi a vállalható kompromisszumok és a vállalhatatlan, áruló megalkuvás mezsgyéjét, az a kis vöröske, látszólag jelentéktelen könyvecske a legmarkánsabb szimbóluma.

Csaba megint úgy érzi, hogy ezek után mindennek vége, de Judit ehelyett mosolyogva a szemébe néz:

– Te, te drága ember. Nehéz sors vár rád, de ez a te saját sorsod. Nem térhetsz ki előle, egyetlen esélyed, hogy kivívd magadnak a téged megillető helyet a magyar irodalomban, a magyar kultúrában. Ám ehhez meg kell tanulnod hallgatni, kivárni, ezen túl csak akkor nyitni ki a szádat, ha már befutottál. Ne félj, én segítek neked. Szóval, kibékültünk végérvényesen – neveti el magát. – Várlak holnapután este nyolckor a Centrum Áruház előtt. Ne szorongj, ne félj attól, hogy nálunk alszol. Ez is remek tréning lesz ahhoz, hogy elkezdj megtanulni, hogy megalkudni ugyan nem kell, de okos kompromisszumok nélkül te is el-

kallódsz. Nos, a kompromisszumiskolám első penzuma: 1968. január elsején, a Király család veke di rezidenciájában megtanulsz viselkedni, és magadba folytatni azokat a szép történeteket is, amelyekkel kicsit kiakasztottad Advent utolsó vasárnapján az anyukámat.

Csaba életének immár visszatérő helyszíne, képi szignálja lett a Centrum Áruház, a város neobrutilis betonbunker szörnyszülőttje, ahol 1967. december 31-én, este fél nyolckor szállt be a Király család két Skodájába. Annyit ő, a hülye filosz is tudott Trabanttulajdonos szüleitől, hogy a Skoda a szocialista jól-szituáltság egyik státusszimbóluma. Amikor Laci bácsi kissé érdes hangján közli, hogy ők a tisztiklubba mennek mulatni a városi rendőrkapitány meghívására, Csaba önkéntelenül megmerevedik belülről, s ez valahogy kivetül, bármennyire is próbálja magát türtőztetni. Ezt Judit is megérzi, így kimondatlanul bár, de kölcsönösen duzzogva érkeztek a Rózsakert nevű jópofán giccses mulatóhelyre, melynek falára égővörös rózsagigászokat pingált egy borzalmas piktormester. Csaba körül néz, s amikor meglátja a város környéki pedagógus és erdészcsemeték hangoskodó csapatát, magyarán Judit tanyasi baráti körét, mégis kitör:

– Na, apádék aztán jó kis helyen szilvesztereznek, mi meg az ő körük függelékeivel mosolyoghatunk össze kivilágos kivirradtig.

– Figyelj, Csabi – karol beléje Judit. – Próbáljuk humorral kezelni a helyzetet. Különb is, nagyon rendes emberek. Nem vetem én sem a szemedre, hogy nem szerveztél jobb bulit, bár erre azt mondhatnád: te korábban járni sem akartál velem, én akaszkodtam rád. Azért is elnézésedet kérem, hogy a szüleim már szinte a második találkozások után völegényként kezelnek...

– Ezt nem akarom többet hallani – mondja Csaba, és tényleg őszintén gondolja így. – Én kérek tőled bocsánatot, amiért ennyit hezitáltam, pedig már az első pillanattól fogva éreztelek...

– Még mindig alig mered kimondani, hogy szeretsz. Engesztelésül azt kérem, vágjál jó képet ehhez itt – mutat szét. – Tudom, van ám mit humorral kezelni.

A különterem a vendéglő egészéhez mérten is lenyűgöző, az ottani tapéta lángveres rózsaszirmai még giccsesebbek, mint a nagyterembéliek. Ráadásul a szögekről is papír rózsafüzérek csüggenek alá gar-

madával és még változatosabb szín pompában, minden csupa sötétlila, bugyi-rózsaszín, bordó, kármin és veres.

– Annyira penetránsan és kihívóan ízléstelen, hogy ez már jópofa. Még ha nem is így akarták a tervezői, de idézőjelbe kerül a sok csicsa.

– És a sok picca – replikázik Judit. – Itt csörög Rio de Vekardi minden idézőjeles és tényleges piccsája, köztük ez a kis gyönyörűség – int jobbra Judit egy már-már fájdalmasan tejfehér bőrű, óriásira nyílt fekete szemű, magas és karcsú kislányra, kinek tömör, négerfekete copfja is lenyűgöző, hozzá a szabályosan római, vékony, északolaszosan padániai metszett orrszél és a délolasz-terrorés cseresznyeajak. – Akár giccset Itáliában is érezhetném magam, annyira eltúlzottan szép ez a karcsú nimfa. Mintha Sandra Milo javított kiadása volna. Szegényke, ő Barbi, Laci bátyám úgynevezett menyasszonya. Próbálok legyőzni én is a méltatlanul föltámadt ellenszenvemet önjelölt és az örömszülők által kinevezett „völegényem”, a málé Bajsi iránt.

A lány egyszerre csak melléjük sodródik, s együtt nevet velük, amikor Csabi újra jópofa kis álkupinak titulálja a Rózsakertet, s közben összeborzad magától, amiért annyira „alkalmazkodik” a genius loci-hoz.

– Parcsami Barbara vagyok, sajnos, már megszoktam, hogy Barbinak hívnak – nyújt kezét Csabinak. – Ha már nem akar senki bemutatni. Haragudhatnál is rám, mert jól láttam, észrevetted, hogy a múlt héten kimosolyogtál a buszon, amiért örökké magadban beszélsz.

– Nem haragudtam, láttam, hogy szeretettel nevelsz.

– Táncolj velem, Csabi – karolja át a mediterrán baba a fiú nyakát, kicsit félve sandít Juditra.

– Menj csak, Csabi, éljünk társadalmi életet.

Judit is felkér egy feltűnően vállas, tagbaszakadt, de már ifjan pohos, szőke, tésztaképu fiút. Egy pillanatra odajönnek Csabáékhoz, kölcsönösen bemutatkoznak, Csaba így azonosíthatja „padlóra küldött vetélytársát”, Parcsami Bajsit, aki igyekszik jó képet vágni a helyzethez, de a kézfogásának remegése elárulja, mennyire feszült, sőt, haragos.

– Ugye nem baj, hogy nem Judittal vagy? – nevet Barbara tiszta szomorúan, és egészen testközeli szorítja magához.

– Semmi baj, családban marad. Úgy tudom, Lacival jársz.

– Ezt hagyjuk – simítja meg Csabi vállát, és közben kétségbeesetten szorongatja a kezét.

– De hát el is vagytok jegyezve – folytatja Csabi. Bár jólesik Barbara simogatása, mégis szeretne valahogy tapintatosan távolságot teremteni, de a kislány annyira őszinte és naivan feltárulkozó, hogy érzi, nem szabad megsértenie.

– Biztosan csodálkozol, hogy első szóra annyira bizalmas vagyok hozzád, de úgy érzem, mintha mindig is ismertük volna egymást. Király Lacival tényleg úgy tartanak minket számon, mint menyasszonyt és völegényt, csak éppen tőlem senki sem kérdezte meg, mit szólok hozzá. Apámékat még csak megértem – nyomja meg gúnyosan a szót. – Törleszkednek a tanya példaképeihez, az erdészcsaládhoz, de azon csodálkozom, hogy Laci szülei is annyira feledékenyek. Tudom, hogy mit tett apám velük, majdnem a dutyiba juttatta Laci bácsit. Bár nem tudom eléggé elítélni, mégis az apám. Ugye érted, milyen szomorú és kínos ez nekem. Úristen, miféle világban élünk, érzem, hogy te nagyon nem illesz ezek közé. Téged sokkal jobban megkedveltelek Juditnál is, bár barát-nők vagyunk. Ő már akkor is örökké csak mesélt, mesélt rólad, amikor te még húzódoztál tőle. Megmutatta a verseidet is, gyönyörűek, kilopta őket az egyetemi Élet és az Alföld szerkesztőségéből, amikor elutasították a közlésüket, csak ő szavazott mellette a bizottságból. Ismerlek is jól – szorítja magához Csabát. – Ne érts félre, hadd legyek a fogadott kislányotok Judittal, s akkor nyugodtan szerethetlek.

Csaba szédül a kellemes lelki kényeztetéstől, ugyanakkor újra gyomorboldító, szorongató émely önti el. Maga sem tudja, mitől döbrent meg jobban: attól, hogy Judit már gólyaként tagja mindkét egyetem közeli lap felügyelőbizottságának, vagy, hogy ezt eddig eltitkolta előle. Elhessegeti magát. „Végre van egy lány, akit szeretsz, aki szeret, és minden szempontból fölszabadított. Ez mindennél többet ér” – győzködi magát, s közben aggasztja, miért örül annyira annak, hogy Barbi belékarol, végigsimítja a derekát, egy pillanatra a gluteuszára is rácsúszik a keze, és odavezeti a gigantikus disznótoros szendvicsekhez.

– Ezt én csináltam, gyere, együnk.

Kedélyes, erős szalonspicc, majd éjfélig Barbarával táncolnak. Judit kéri le Csabát két perccel az újévi forduló előtt, megcsókolja, kedvesen duzzog.

– Neked eszedbe sem jutott volna. No lám, a kis gátlásos, tiszta, forradalmár fiúcska... Hogy összebarátkoztál velem! Már nem olyan giccses Itália? Nem gondolom ám komolyan. Örülök, hogy végre fel-

oldódtál, és hogy nem parolázunk. Ha nem vetted volna észre, alig pár hete jöttünk össze, s bár pillanatok alatt a csúcsra járattunk mindent – na, ne pirulj, te ló –, dúl közöttünk a testi-lelki szerelem, örökké veszekszünk. Próbáljunk meg végre nem egymás torkának ugrani, sem elvi, sem gyakorlati okokból.

Csaba is örül annak, hogy fél négyig tökéletes köztük az egyetértés, elnyomja magában az érzést, hogy Barbival is milyen jó volt, és hogy ő sokkal inkább átérzi azt, mennyire fals ez az egész. Nemcsak azért, amiről hallgatni kell, pedig soha másról sem szabadna beszélni, hiszen soha ennyire nem volt behatárolva akár a nemzeti létünk, akár az egyéni sorsunk. S ez bármennyire is patetikus, szorosan összefügg. Kussolni kell arról, hogy itt ülnek a fejünk fölött a minden korábbinál totálisabb diktatúra idegen elnyomói. „Ez így túl általános, közhely – fejtette ki a minap Judit –, ez ma már senkit sem érdekel, hiszen a levert és agyonhallgatott forradalom fényévi távolságban van a mi hétköznapi gondjainktól, és igen, az örömeinktől is. 1957 óta van mit enni, ha az ember befogja a száját, senki sem vegzálja. Igaz, letagadhatatlanul nyomasztó az idegen hadsereg jelenléte, de mostanában már őket is viszonylag ritkábban látjuk.” Csaba erre semmit sem felelt, de most már világosan érti, hogy az ország állítólagosan túl nagyszabású és elvont függetlenségi problémái mennyire szervesen összefüggenek az egyre földszintesebb hétköznapi lábszagú gondjaival. „Igen, meglehet, a ruszkat már nem látjuk oly gyakran, mint 1963 előtt, ezért úgy teszünk, mintha itt sem lennének. Ámde láthatóan is köröttük vannak a helytartók, az örök labancok, akik ezt az agyonhallgatott elnyomást már természetes állapotnak tartják, és ezt a viselkedést már a többség is átvette. Most már nem az a fő probléma, hogy a ruszkat itt vannak, s hogy a forradalmat leverték, hanem hogy elfogadjuk a hallgatás törvényét, sőt, már-már úgy is teszünk, mintha boldogok lennének végre. Úristen, 1956-ig otthon az én anyámék, ha halkán is, de szidták a ruszkat, a komcsit, az ávóst, Sztalint, Hruscsovot és Rákosit. 1957 óta néha már a négy fal közt is úgy tesznek, mintha mindez az örökös sunnyogás és hallgatás rendben volna... Szegények vagyunk, de jól élünk... És ami a legszörnyűbb, azt a forradalmat, amiért anynyira lelkesedtek, sőt, részt is vállaltak belőle, már szóba sem merik hozni... S vajon miért nem csuknak engem is nyomban börtönbe, miért nem zárnak ki az egyetemről, amiért ennyit ugatórozom? Azért, mert

már nincs értelme, elég, ha nem engednek publikálni, s hogy nem hagyják majd, hogy egyetemi oktató legyek. Nem vagyok, s nem leszek soha tényező, s akire senki sem hallgat, az nyugodtan hepciáskodhat. Még ezzel is őket szolgálod, hiszen a hozzád hasonló hangos értelmiségi hóbörgök megtűréseivel igazolja a felszínen megszelídült kommunista diktatúra, hogy ez a kádári pártosság már nem olyan, mint a Rákosi-terror. Minél hangosabban ordítasz, annál markánsabban igazolod a nyugat előtt is, hogy ez itt, kérem, már demokrácia, ki nincs ellenünk, az velünk van. Minek megsemmisítő táborba zárnunk bárkit is, ha az egész ország egy kitágított láger, nem szűnt meg Recsk, csak kicsit konszolidálták, és a külső kerítései megegyeznek a gúnyhatáron belül rekedt, csonka Magyarország határaival. A falak már tiszták, a csajkák elegánsak, látszólag mindent szabad, valójában semmit... Na, elég legyen... csörögjünk...”

Fájront előtt jönnek Csabáékért Judit szülei, az autóban a fiatalok összesimulnak, suttogva arról tanakodnak, amit a Rózsakertben többször is megbeszéltek: vajon a Király-szülők engedik-e, hogy egy szobában aludjanak, vagy tartják magukat a formális illemhez, ami, tekintettel szerelmük csecsemőkorára, még indokoltnak is tűnhetne. Abban maradnak, hogy rájuk bízzák a döntést. Ám vesztükre a szülők még nem fejezték be a napot, megígérték az alezredes elvtársnak, hogy visszatérnek a fiatalokkal.

Csaba megdermed... Judit megszorítja a kezét, könnyögnél néz. Judit kedvéért Csabi egyelőre jó arcot erőltet. Idegenkedve, józanul vegyül el a főként nagydarab, benga alakokból, pohos urakból és csupasegg hölgyeményekből álló társaság oldottságában is taszító idegenségében. Megállapítja, hogy a szóke, kifejezetten szép Jutka néni sokkal inkább elüt ettől a bandától, mint akár Laci bácsi, mégis ő próbál jobban alkalmazkodni. Hangosan, erőltetetten nevet a többiekkel, olykor túlharsogván őket. Iszonyú hódály, gazdagság és dermesztő sivárság, a Rózsakert otthonosan giccses emlékképe kifejezetten üdítő menedék. Falon függő lehangoló portrék, szovjet rep-rók, Lenin razlivi sátra, a Vörös tér, az a meztelen alak a lepellel, a vörös puccs emblémája, alakmása fehér márványutánzatból az előtér közepén. Szóval, ilyen egy tisztí klub. Konyak, skót whisky folyik, mint a Duna, de az asztal mégis kopott. A sok nagydarab dromedár között feltűnő az alacsony, keszeg, vékonybajszú, éles ajkú, villámtekintetű rendőrkapitány, úgy vél trónolni az asztalfőn, mint akinek az

egész banda a zsebében van. Próbálja nosztyferisen adni a bankot, de inkább a *Halászegény frakkban* filmcímet juttatja Csaba eszébe. Drága, fekete öltönye rosszul áll rajta, mert erre a lényre nem lehet jól öltönyt szabni. Idétlen vigyor, kivillanó színarany fogsor. A vékonyka termethez képest a rekedt, durva hang, a hiúztekintet és az egész ember üvöltő jelentéktelensége a legrémítőbb... „Úristen, te most már hiába kiabálsz, ugyanolyanná váltál egy széplány rizskása fogvillató mosolyai kedvéért, mint a hallgató nagytöbbség. Így kapcsolódnak a nagy összefüggések a kicsikhez: immár te is természetesnek tartod, hogy egykori ötvenhatosok gyermekeként kedélyesen csevegsz egy igazi bolsival, akiről köztudomású, hogy annak köszönheti a hatalmát, hogy pufajkás volt, saját kezével is ölt 1956. november 4-e után. Legalább csak bólogass, ne állj vele szóba.”

S mintha Csabát valami még erősebben, már-már ironikus gondoskodással figyelmeztetné arra, mennyire értelmetlen és önámító dolog azt hinni, hogy az is autentikus, hiteles ellenállás, ha némán, udvariasan üli végig e kínosan hányató szeánszot. Az alezredes elvtárs hiúzmosollyal megszólítja, leereszkedőnek szánt hangsúllyal kérdezetgi.

– Ahá, Bedécs Csaba... Ismerős valahonnan a neved... Egyetemi hallgató vagy. Bölcsész, szép dolog. Majd aztán éhen ne halj, fiam! – nevet szeretetreméltónak szánt kedveskedéssel.

Csaba elfogadja az ales pezsgős invitálását, csak hogy ne kelljen beszélgetni vele. „Ugyan már, akár tetszik neked, akár nem, iszod egy pufajkás gyilkos pezsgőjét...” Judit figyelmeztetően megböki Csaba lábát.

– Most az egyszer én kérlek, el ne utasítsd, igyál, ha tölt, most az sem baj, ha becsípsz... – súgja. A fiú iszik, iszik, ahányszor csak kínálják, s közben újra azzal nyugtatja magát: „Így nem kell viszonyulnom hozzá...” Ráadásul a hiúztekintetű újra és újra Csabát fürkészi, leplezetlenül néz és kutat az emlékezetében. Mellette ül egy iszonyú sovány, vérekes szemű lány, alsó pillája alatt halovány karikák, ajka is sápadt, egybefolyik arcbőrével. Szegény kislány...

Csaba gálánsan biccent feléje, fölkéri táncra. Ahogy Barbara, ez a lány is gyerekesen-hálásan simul hozzá.

– Borzasztóan unom magam, kár, hogy ilyen későn jöttetek. Apámék – int fejével az alezredes és a kétszer akkora, alul-felül csupa háj neje felé – már egészen kokik. Nekem nincs kedvem még inni sem.

Szép kis Szilveszter. Jaj, ne haragudj, hogy zaklatlak ezekkel...

Már tíz perce csörögnek.

– Tudod, milyen jó, hogy felkértél, apám miatt senki sem mer szóba állni velem. Most csüccs van, szünet. Ül vissza nyugodtan Jutkához, vele jöttél, és kösz a táncot.

Hálásan mosolyog Csabára, amiért közük telepíti. A szalonzeneészek újra hangolnak. A szomszéd asztalnál ül egy magányos, erőteljesen sovány, szóke fickó, odabátorkodik. Fialat, jóvágású, kissé spicces, korban is inkább illik az alezredes lányához, mint Csabi.

– Ne haragudj, de fölkérhetem a hölgyet egy táncra?

Csaba bólint. A kislány úgy néz rá, mint a Mesiásra, hiszen ő hívta fel rá az ismeretlen, az ales társasághoz mértén kiváltképpen emberszabású fiú figyelmét. Aztán pengevillanás sebességével cikkannak egymásba az események. Az aranyfogú felpattan, és ráreccsen a fiatalemberre.

– Magának ezt nem szabad. Üljön csak vissza. Vagy tudja, mit? Takarodjon kifelé. Hogy képzeled azt, hogy maga fölkéri az én lányomat? Mit keres maga itt? Micsoda, hogy pincéééé?! Akkor hogy merészel itt tartózkodni civilben? Amint lejár a szolgálata, magának kuss innen. Maga itt csak szolga lehet, de mától már az sem. Ki van rúgva... S örüljön, hogy ma már megúszhatja ennyivel. Azelőtt... – sóhajt egyet. Aztán újra ordít: – Gondolom, tudja, ki vagyok! Kifelé, de most azonnal!

– Apa – kiált fájdalomtól torzult hangon a lány, de a kapitány rámordul.

– Te meg mindjárt kapsz egy pofont!

A kislány, ha lehet, még sápadtabb lesz, megbénult arccal ül vissza, szemében megcsillan egy könnycsepp.

Judit hiába szorítja görcsösen Csaba kezét, a fiú arcára félreérthetetlen undor ül. Nyílt megvetéssel bámul az alezredes képébe.

– A fiatalember mit húzogatja a kis száját? Nem tetszik talán valami?

– Nem nagyon – feleli Csaba mosolytalanul.

– Persze, maguk modernnek, meg reakciósook is... Én sokkal becsületesebbnek érzem magam így, hogy megvetek minden erkölcstelenséget.

– Miről beszél maga? Miféle erkölcstelenségek történtek itt? És hogy jön ide a modernség és a reakcióosság? Egy klubban vagyunk, táncos összejövetelen.

Nincs kiírva sehol, hogy tilos a lekérés, az a fiú ráadásul nem lekérte, hanem udvariasan fölkererte a lányát egy táncra, amiben semmi erkölcstelenség nincs. Inkább az nem tetszik önnek: hogy jön egy pincér ahhoz, hogy fölkerje egy karhatalmista, pardon – villan gúnyra Csaba arca –, ez most nem aktuális talán... Szóval a debreceni rendőrkapitány lányát nem kérheti ám föl bárki... Ez hát a nagy elvtársi egyenlőség. Azzal védhetné inkább, hogy nem alázza meg a szegény kisasszonyt, ráadásul idegen társaság előtt.

A hiúzképű elsápad, és Csaba szemébe néz:

– A kisasszony az én lányom, ha megengedi. Fialúr, hogy is hívják?

– Bedécs Csaba. Jegyezze csak meg jól.

– Nem először hallok ezt a nevet már. Attól ne féljen hát, hogy elfelejtem – viszonozza Csaba tekintetét mosolytalanul. – Nekünk jó a memóriánk. A kisasszony az én lányom, s ha megengedi, fiatalúr, ott fegyelmezem, és úgy, ahogy nekem tetszik. Így kell ennek lenni. Fegyelem nélkül hová lenne ez az ország. S a világ is...

Judit Csaba lábfejét tapossa, nagyujját majd a padlóba sajtolja, Csaba csak azért is barátságosan a sápkóros lány szemébe nevet.

– Ne tessék haragudni, Pista bácsi! – Judit szabályosan nyivákol elváltozott hangon, éneklősen meszterkél tónusban. – Csabi be van rúgva, szerintem nincs is tisztában a helyzettel. Nem tudja most sem, hogy maga az apja, meg hogy...

– Mindent tudok! – vág közbe Csaba.

– Most sem érti a dolgokat, összekever mindent – kiabál közbe Judit, és bokán rúgja Csabát.

– Jól van, jól...

– Ugye megbocsájt neki is?

– A ti kedvetekért bármit – pöffeszkedik, majd szavainak teljesen ellentmondva, odavonul Judit szüleihez. Böszön gesztikulálva sutyorog felém.

Judit hallgat, a látszat kedvéért görcsösen fogja Csaba kezét, de egyre sötétül az arca. Csaba észleli, hogy Judit ennyire gyűlöködve, elemi idegenkedéssel soha nem nézett eddig rá.

Hallgatnak. A lefagyott társaság búcsúhoz készül, Laci bácsi kedvetlenül, összehúzott szemmel int felé, amit Csaba nem tud értelmezni: hívás vagy búcsú... „Talán jobb, ha az utóbbinál maradsz, nyilván a vekerdi közös újévköszöntésnek annyi. Hát, biz’ szétrobbantottad a felnőttek buliját... S ezen a napon... ezen a helyen...”

Az alezredes gyorsan lekezel Jutka nénivel, Laci bácsival, majd bevonul az irodaszerű helyiségbe.

A vézna kislány rémülten pillant Csabára. Lesüti a szemét. Laci bácsi súg valamit Judit fülébe, amiből annyit hallani, hogy „már nekem is elegendem van ebből az ellenforradalmár magatartásból. Tapintatosan, de határozottan te mondd meg...” – aztán előresiet.

A fiatalok még mindig kézen fogva botorkálnak a ruhatár felé. Amíg a szülei és a bátyja magához nem veszik a téli holmijukat, Judit igyekszik lefékezni Csaba tempóját. Nyilván azt várja, hogy a többiek kimenjenek a tiszti klub elé. Ám Jutka néni a két férfiba karol, s nem engedi őket távozni, mint aki immár fizikai értelemben is óvni akarja egy szem lányát. Várakozva néznek tisztos távolból az ifjú párra. Laci bácsi még semlegességet tükröző tekintettel, Jutka néni és Laci már-már beavatkozásra is kész elszánt-sággal.

Judit egyszer csak kitépi kezét a szorító kapocsból, s fojtott sikolyhangon kezd ordítani:

– Elment a maradék józan eszed? Tudod, kit sértettél meg? Örülj, ha annyival megúszod, hogy már holnaptól kezdve elkezdesz állást keresni magadnak a városban, a megyén kívül, mert erre a jelenetre Pista bácsi bizony öt év múlva is emlékezni fog. Ez kinyír téged, ránk való tekintettel talán még nem azonnal, de egy életre megjegyyez, majd ha végeztél, végez veled ő is. S egyáltalán? Milyen alapon? A szüeim iránti határtalan lenézéshez milyen jogod van? Már tegnap este elkezdted azzal az ocsmány kérdéssel, hogy miféle barátai vannak? Miféle emberek asztalánál mernek ülni? Te, teee, hát ki vagy te? Mit képzelsz? Milyen alapon ítélsz? Nem tudhatod, mennyit szenvedett ez az ember!

– Csak azt sejtem, hány és hány embert ölhetett meg, nyírt ki karhatalmista korában. Na, az áldozatait sajnálom, őt nem. Miről beszél? Ő van hatalmon! Kérlek tőle bocsánatot, amiért célozni mertem arra, hogy ő egy pufajkás gyilkos volt? – próbál közelebb lépve magyarázkodni Csabi, de Judit még artikulálatlanabb hangon üvölt:

– Nem érdekelnek az ide nem illő, szakállas elméleteid. Milyen alapon fanyalogsz itt? Ráadásul az ő asztalánál, az ő családjában ő parancsol. Igaza van...

Csabában megáll az ütő, most már visszakiabál:

– Nekem semmi közöm az asztalához. Ti hoztatok ide, veletek vagyok.

– Takarodj innen... Ki hívott?! – sziszeg Judit közléről Csaba arcába, aki ettől a hazugságtól elveszti a fejét. Ellöki magától a lányt úgy, hogy a szülei is látják, s a körjük gyűlő idegenek is dermedten néznek. Judit is elképed.

– Aljas vagy – suttogja.

– Hazug, bolsevik ringyó!!! – üvölti az első két el-suttogott szó után artikulátlanul Csaba, és a kezében tartott télikabáttal, sapkával, sállal kiront a megszálló Vörös Hadseregről elnevezett utcára a Centrum Áruházig, majd a falnak dőlve zokogni kezd.

A buszvezető türelmetlenül túlköl, majd odalép az önmagával is vitatkozó Csabához:

– Hé, itt a végállomás... Ha megint vissza akarsz térni, huszonöt perc múlva indulunk.

Csaba most mintegy időhúzásként végigméri a piros, bordó, halványrózsaszín téglából épült, félkör alakú, tornácos, úgynevezett Klebelsberg-típusú tanyasi iskolát, Jutka néni munkahelyét. Mellette a magas kerítéses, sátozott házban laknak Barbaráék, ott írták meg a feljelentést a Parcsami-szülők leendő nászúruk, Laci bácsi ellen. Sötét van náluk. Aztán elindul. A Király-tanya a vastag fehér hóban ma inkább a gonosz boszorkány mesekönyvének, mint kiskastélynak látszik. Felbattyog, benyit a zöld kerítésbe vágott ajtón. A hatalmas udvar fényárban áll az ablakokból kiszűrődő pompázatos csillár éles, fehér sugarától. Ha nem ivott volna annyi „túlkurázsos kortyot”, már visszafordulna, hiszen nyilvánvalóan vendégség van, Királyéknál ég a világ... „Mindenképpen bocsánatot kell kérnem Jutkától, akár e társaság nagynyilvánossága előtt is” – mantrázza, de egy magyartalanul, vagy legalábbis nehézkesen megfogalmazott gondolat kitartóan dörmömből benne: „Bedécs Csaba! Nem neked van bocsánatot kérni valód!” Igen, a keresztény ember előbb-utóbb ráébred, hogy egyedül Jézus Krisztus büntelen, minden ember elkövet naponta százsámra kisebb-nagyobb vétkeket. „De hát ezek a hitetlenek éppen ezt a keresztény toleranciát használják ki örökké. Igen, azt a múltkor még Judit is elismerte, hogy nekünk, a fiatalabb nemzedék tagjainak nincs jogunk megbocsájtani a bűnösöknek a szenvedők helyett, a rabtartóknak a foglyok nevében, az oroszoknak és a pufajkásoknak az ’56-os mártírok nevében, a keresztre feszítőknek a Megváltó nevében... A sátánkövetőknek Isten helyett. S mégis, talán még megmenthető ez a kapcsolat, hiszen Judit

egyszer azt is kimondta: »már minden szavamban ketten létezőnk.«”

Az ajtó csak kilincsre zárva. Benyit, babonás félrészeg optimizmussal várja, hogy Judit, ahogy legeslegelőször, kirohan, a nyakába borul... Zene szűrődik ki, a konyhát és az irodát összekötő folyosón túljutva feltépi – túl határozottan – a szárnyas ajtót...

És ott áll a „fényárban”, kéz a kézben egymás mellett Laci és Barbara, Parcsami Bajszai és... minden kétséget kizáróan Judittal ők is egymás kezét fogják. Mintha gyűrű is lenne mindőjük ujján. Négytagú cigányzenekar, előtte virít Jutka néni magas, szőke debella szépsége, Laci bácsi kissé leegyszerűsített magyar ábrázata, s a viszkos bajszi, majdnem jóarcú, formátlanul nagytestű bácsi spiccesen boldog vigyora, mellette az anyuka, Barbara idősebb, valamivel kevésbé látványosan szép, de mutatós alakmésének elomló mosolya... Most már egyértelmű: Judit pedig kézen fogva nevetgél a bongyorfejű, szívábrázatú, a gyönyörű húga vonásait komikusan „lekopírozó”, bumfordi Bajszival, Laci is üdvözülten kacarászik, csak Barbara vonásait uralja végtelen bánat. Alábbhagy a nyüzsgés, a szülők és a „gyerekek” szinte egyszerre tájtják ki a szájukat, a cigányzenekar is elhallgat. A mintegy húsz-huszonöt fős, dupla eljegyzésre gyűlt vendégsereg Csabára mered, aki megpróbálja eldadogni a bocsánatkérés legformálisabb frázisait, de senki sem hallja. Judit viszont dermedten, dühtől szikrázó szemmel elindul felé... Háhog, dadog, sikoltozik, elkezd püfölni Csaba mellett:

– Te, te, teeee – ordít.

A két Laci tér először magához, lefogják Juditot.

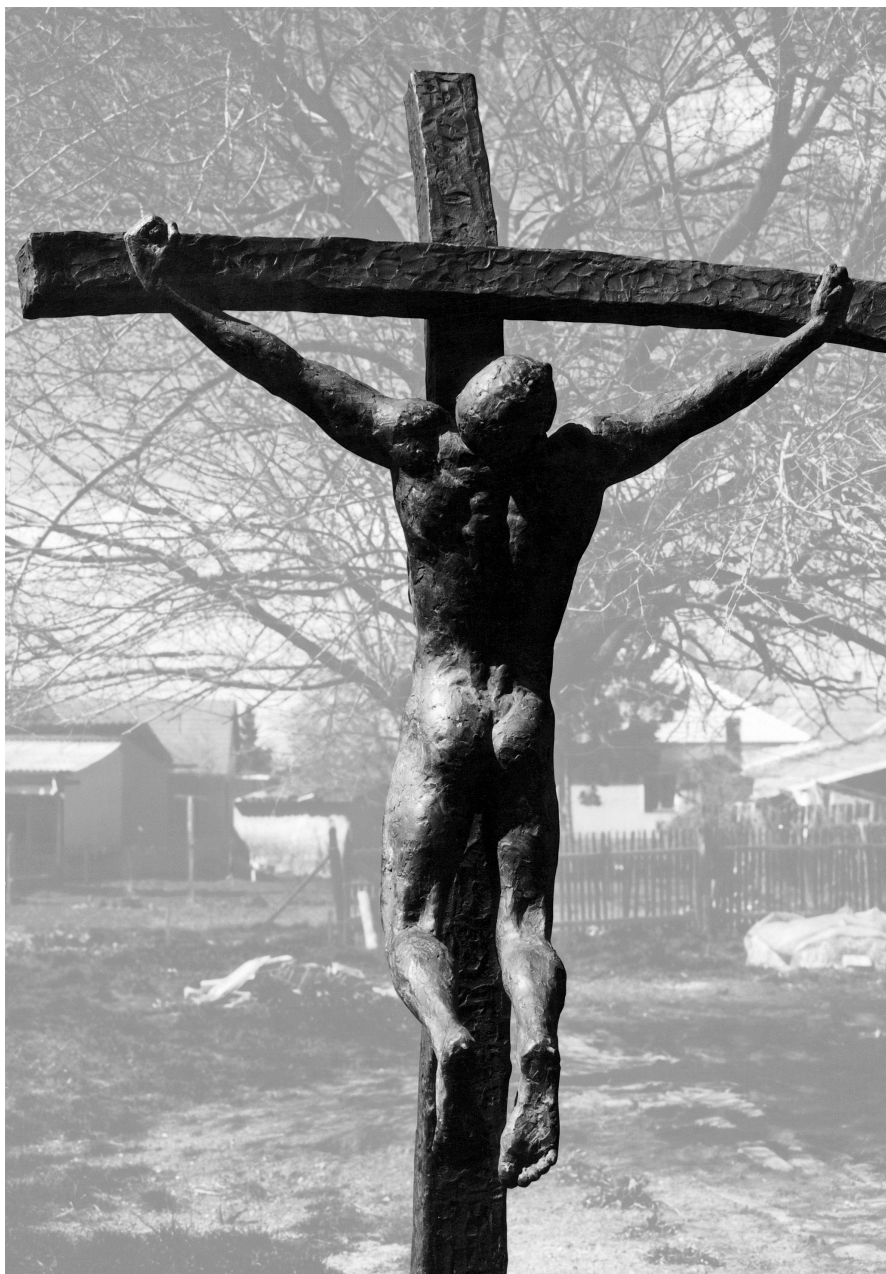
– Tüűnéés! Most, azonnal – kiált az ifjabb Laci.

Csaba végre elkezd hátrálni, s képtelen módon Judit legelső, hozzá intézett szavait mormolja magában. Sietve retirál a domb aljáig, szednie kell a lábát, hiszen egyre gyorsabban és dühösebben követi őt Laci és Laci bácsi, megjön a hangjuk is, szapulják, gyalázzák: „Ez túlmegy minden határon, hogy van bátorságod idetolni a képedet...” Bajszai is csatlakozik az üldözőkhöz, mellette immár ott caplat Judit is, annyira rohannak, hogy megelőzik az atya-fiú kettest. Csaba egy tétova mozdulatot tenne Judit felé, de Bajszai tiszta erőből mellbe öklözi úgy, hogy elesik, s egy pillanatra elsötétül előtte a világ, levegőt sem kap. A szőke tejfelképű óriás nekirontana a földön fekvőnek, taposásra emelné a lábát, de Judit kettőjük közé ugrik, felsegíti Csabát, s az utolsó percben feltuszkolja a járatra, amely nyomban elindul a neo-

brutális Centrum Áruház és az ócska csehók felé vezető úton.

Csaba pillanatok alatt ki-józanodik a kemény ütéstől. Immár tiszta fejjel, a busz döccenéseivel egy ütemben mantrázza újra és újra Judit legeslegeső, közvetlenül hozzája intézett szavait. „Ne vitázz velem, mert most nem is érdekelnek a zöldfülű elméleteid... Sajnos, a nézeteidet osztó, jó szándékú emberek is elkezdnek majd kerülni – engem kivéve –, ha ilyen hülye leszel, mert ugyebár, ha nem tudnád, a többség azért jött egyetemre, hogy tanulhasson, s majd egyszer taníthasson.” „Hát, immár Judit sem kivétel, és bármennyire is igazam van – gondolja Csaba –, amellet hogy Juditnak is megvan a maga igazsága, sőt, talán a szüleinek is... de megállás. Ez az, amit nem szabad... Nem, igaz szerelem ide, méltányosság és megbocsájtás oda, ez az egyre növekvő távolság képletes és valóságos értelemben is áthidalhatatlan. Mit is mond Máté evangéliuma: »Igen a te szavad

Igen igen, nem nem. Ami ezen túl való, az a sátántól való.« Igen: az a bizonyos törésvonal egyértelmű. Vagyunk mi, soroljuk csak: az igazi 1956-osok, a szüleim, a sorstársaik, és akik koruknál fogva nem vehettek részt az eseményekben, de a résztvevők mellé sorakoztak, mint jómagam. Mi állunk a törésvonalon innen. S egyértelmű, hogy a törésvonalon túl vannak ezek, ők, a megszállók, a labanc kollaboránsok, és akik akár részt is vettek az eseményekben, vagy kimaradtak a koruknál fogva is, de ezek mellé álltak... S már köztük is vannak. Nekik még akkor sincs igazuk, ha méltánytalan, hogy az úgynevezett nagy nemzeti kérdések mennyire beférkőznek immár

Pogány Gábor Benő: Feszültség (bronz, 1987)

a legkisebb, a legkonkrétabb pillanatba is, ha kicsiny-ség egyáltalán egy nagy szerelem lehetősége. S két dolgot nem szabad soha megbocsájtani ennek a világnak: hogy elfeledtette az emberekkel a világtörténelem legtisztább forradalmát, és azt, hogy ennyire hazuggá, sunnyogóvá, földszintessé tette a leghétköznapibb pillanatainkat is.” Csaba a monoton döccenőktől elszunnyadva, majd magához térve érzi, hogy elfogytak a gondolatai, amelyek olykor már-már a direktívumokba tévednek. A szakítás tényétől szeretné magát kétségbeesettnek érezni, de lassan bele kell nyugodnia, hogy a távolodással egyenes arányban fokozatosan tör rá a megkönnyebbülés.